

POLICY BRIEF

TUTKIMUSTIIVISTELMÄT SEKÄ POLITIIKKA- JA KÄYTÄNTÖSUOSITUKSET

LANUPS

**LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖN JA
NUORISOPSYKIATRIAN YHTEISTUTKIMINEN JA -
KEHITTÄMINEN LÄNSI- JA ITÄ-SUOMESSA VUOSINA
2021-2022**

TIIVISTELMÄ HANKKEESTA

Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisiasiakkuuksia tutkivan LANUPS-hankkeen tavoitteena oli tutkia nuoria, jotka ovat olleet **sekä lastensuojelun avo- tai sijaishuollon että nuorisopsykiatrian avo- tai osastohoidon asiakkaina**. Tutkimushanketta hallinnoi Turun yliopisto ja se toteutettiin Turun ja Itä-Suomen yliopistojen sosiaalityön ja nuorisopsykiatrian alojen, Turun yliopiston Sote-akatemian ja Turun ammattikorkeakoulun yhteistyönä sekä yhteistyössä alueellisten kehittämistoimijoiden kanssa. Hanketta rahoitti Sosiaali- ja terveysministeriö sosiaalityön yliopistotasaisen tutkimuksen valtionavustuksella.

Hanke tuotti monitasoista tietoa aiemmin vain vähän tutkitusta aiheesta – yhteisasiakkaista ja heidän palvelupoluistaan ja -kokemuksistaan – ja **tukee palveluiden kehittämistä tarkoituksenmukaisemmiksi osana sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän uudistamista hyvinvointialueilla**.

Tämä teksti perustuu hankkeessa tehtyjen artikkeleiden ja artikkelikäsitteilykirjoitusten **tuloksiin ja suosituksiin käytäntöjen kehittämiseksi**. Tulokset on validoitu Länsi- ja Itä-Suomen yhteisissä **asiantuntijatapaamisissa**, joihin kutsuttiin laajasti lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian, näiden alojen rajapinnan sekä hyvinvointialueiden asiantuntijoita. Näissä tapaamisissa kerättiin myös ammattilaisten kehittämissuosituksia. Löydät ne tämän dokumentin loppupuolelta. Tästä dokumentista löydät myös **artikkelien tiivistykset**. Katso lyhyempi policy brief ja lisätietoa [hankkeen nettisivuilta](#).

Mikä
LANUPS?

HAASTATTELUTUTKIMUS

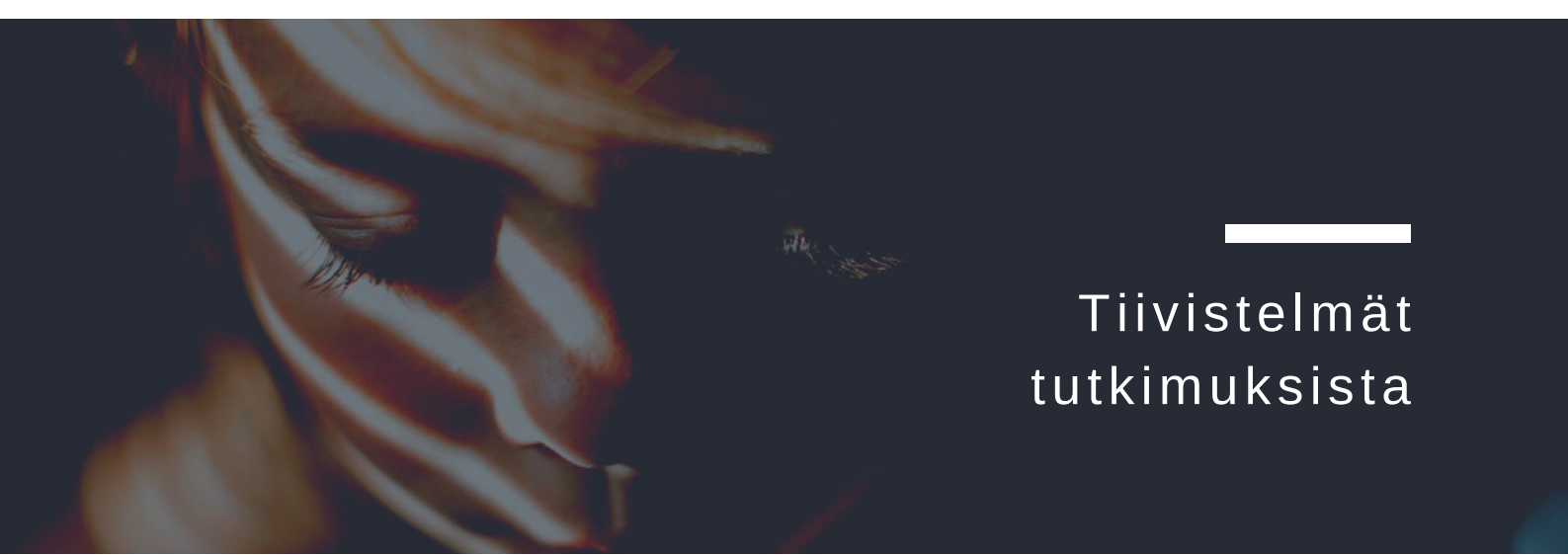
Vuorovaikutustaitojen merkitys sijoitettujen, traumatisoituneiden nuorten kanssa työskennellessä

Leinonen, Leena; Kaittila, Anniina; Alin, Minna; Vornanen, Riitta; Karukivi, Max; Kraav, Siiri-Liisi; Anis, Merja

Tiivistelmä perustuu englanninkieliseen artikkelikäsitelmään: Elements of communication competence in encountering traumatized adolescents in substitute care. (arvioitavana 23.1.2023)

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian asiakkaina olevien nuorten varhaislapsuudessa on ollut monenlaisia haavoittuvuustekijöitä. Lastensuojelullisena interventiona sijoitetut nuoret ovat usein kohdanneet erilaista kaltoinkohtelua, minkä vuoksi heidän elämäänsä määrittävät eriaistiset turvattomuuden kokemukset, usein jopa traumatisoituminen. Vuorovaikutus tällaisen taustan omaavan nuoren kanssa edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilta erityistä sensitiivisyyttä ja nuoren elämänhistorian kokonaisvaltaista huomioimista.

Tutkimuksessa tarkasteltiin lastensuojelun sijaishuollon asiakkaina olleiden ja mielenterveydellistä tukea tarvitsevien nuorten aikuisten omakohtaisia kokemuksia nuoren ja ammattilaisten välisestä vuorovaikutuksesta. Teoreettisena tulkintakehyksenä sovellettiin vuorovaikutuskompetenssin (engl. *communication competence*) käsitettä, joka on alun perin lanseerattu puheviestinnän tieteenalalla. Vuorovaikutuskompetenssilla tarkoitetaan paitsi tietoutta sopivista ja tehokkaista vuorovaikutustavoista, myös niiden soveltamista käytännössä, mikä johtaa vuorovaikutuksen kokonaisvaltaiseen kehittymiseen.

Tiivistelmät
tutkimuksista

Kompetenssiin liittyy myös yleinen motivaatio toimia tavoilla, jotka kaikki vuorovaikutuksen osapuolet kokevat toimiviksi ja vuorovaikutusta edistäviksi.

Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida, millaiset nuoren asiakkaan ja ammattilaisen väliseen vuorovaikutukseen kiinnittyvät tekijät voivat edistää traumatisoituneen nuoren toipumista ja millaiset tekijät puolestaan estävät kuntouttaviksi tarkoitettujen kohtaamisten syntymistä. Tutkimusaineisto koostuu yhdeksäntoista (19) sijaishuollon asiakkuudessa olleen ja mielenterveydellistä tukea tarvinneen, 18–27-vuotiaan nuoren aikuisen narratiivisista yksilöhaastatteluista. Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä, jonka eri vaiheissa sovellettiin vuorotellen sekä aineistolähtöistä että teoriasidonnaista analyysiä. Teoriasidonnaisuus todentui vuorovaikutuskirjallisuudessa esiintyvien tiedollisen, affektiivisen ja behavioraalisen ulottuvuuden ottamisena analyysin pohjaksi, kun taas eettinen ulottuvuus nousi esiin aineistolähtöisesti.

Tutkimus osoitti, että vuorovaikutuksen merkitys kuntouttavassa työssä on nuorten näkökulmasta keskeinen. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten on tärkeää kiinnittää aktiivista huomiota nuoren asiakkaan mahdolliseen traumakuormaan. Kuntouttavaksi määrittyvä vuorovaikutus edellyttää, että ammattilainen huomioi jokaisessa asiakaskohtaamisessa ja vuorovaikutuksen vaiheessa vuorovaikutuksen *tiedollisen, affektiivisen, behavioraalisen ja eettisen ulottuvuuden*.

Käytäntö- ja politiikkasuositukset

- Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten on tärkeää tiedostaa, että asiakasvuorovaikutuksessa on sekä tietoisia että tiedostamattomia elementtejä, jotka kiinnittyvät osin työntekijän asenteisiin ja ilmentyvät asiakkaalle monin vahvoin tavoin. Näistä erityisesti vallankäytön elementin tiedostaminen on tärkeää kuntouttavassa työssä asiakkaan motivoinnin näkökulmasta.
- Erityisesti lastensuojelulaitosten henkilöstön traumatietoisuutta ja traumatietoisen työskentelyotteen valmiuksia olisi tärkeää vahvistaa lisäkoulutuksella.
- Sekä lastensuojelullisten että nuorisopsykiatristen palveluiden tarpeessa olevien asiakkaiden palvelukokemuksia olisi tärkeää selvittää jatkossa jo asiakkuuksien ollessa vielä aktiivisia. Tätä on mahdollista tehostaa esimerkiksi haastatteluilla, joilla pyritään lisäämään asiakasosallisuuden kokemusta.

Mikä auttaa? Kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten kokemuksia resilienssiä vahvistavista tekijöistä

Kaittila, Anniina; Alin, Minna; Leinonen, Leena; Kraav, Siiri-Liisi; Vornanen, Riitta; Karukivi, Max; Anis, Merja

Tiivistelmä perustuu englanninkieliseen artikkelikäsikirjoitukseen: What supports resilience during out-of-home care - Experiences of former child welfare clients in Finland. (arvioitavana 23.1.2023)

Lastensuojelun sijaishuollon asiakkaana olevien nuorten elämään tiedetään liittyvän monia haasteita ja vastoinkäymisiä. Nuorten elämäntilanne on ollut kuormittava ennen sijoitusta, ja lisäksi muutto pois oman perheen parista sijaisperheeseen tai lastenkotiin on nuorelle vaikea kokemus. Tässä artikkelissa kysymme, mikä sijaishuollon asiakkaana olleita nuoria on auttanut selviytymään sijaishuollon aikana. Aihetta lähestytään sosiaalsekologisesta viitekehyksestä huomioiden nuoren elinympäristö, suhteet läheisiin ja ammattilaisiin sekä nuoreen itseensä liittyvät tekijät. Tutkimuksen keskeinen käsite on resilienssi, jolla tarkoitetaan kykyä selvitä läpi kuormittavien tilanteiden. Aiheen tutkimus on tärkeää, jotta nuorille tarjotussa tuessa osataan huomioida mahdollisimman hyvin nuorten hyvinvointia tukevia tekijöitä. Tutkimuksen aineistona on yhdeksäntoista sijaishuollon asiakkaana olleen nuoren yksilöhaastattelua. Aineiston analyysissa on yhdistetty aineistolähtöistä ja teorialähtöistä lähestymistapaa.

Tutkimuksen tulosten perusteella nuoria ovat sijaishuollon aikana auttaneet heidän elinympäristönsä, suhteisiinsa ja omaan itseensä liittyvät tekijät. Itseen liittyvistä tekijöistä nuoret kokivat myönteisen elämänasenteen ja oman ymmärryksen omasta toiminnasta ja sen seurauksista tärkeinä oman hyvinvoinnin tukijoina. Myös merkityksellisten aktiviteettien, esimerkiksi harrastusten tai koulun, kerrottiin tukeneen selviytymistä. Nuoret kokivat suhteiden läheisiin sekä hyvien suhteiden nuoren ja ammattilaisten sekä vanhempien ja ammattilaisten välillä tukeneen selviytymistään. Nuoret toivat hyvinvointiaan tukevinä läheissuhteina esiin sekä perhesuhteet että ystävyysuhteet. Tulosten perusteella hyvät suhteet ennen sijoitusta eivät jatku tai haastavat suhteet korjaannu ilman mahdollisuutta tiiviiseen yhteydenpitoon läheisten kanssa. Ympäristöön liittyvistä tekijöistä nuoret kokivat selviytymistään tukevan omaan tilanteeseensa sopivan sijaishuoltopaikan, joka on kodinomainen, rento ja jossa säännöt ovat nuorille selviä ja kohtuullisia. Nuorten näkemysten mukaan myös nuorilähtöiset toimintatavat ovat tärkeitä. Osallisuus itseen liittyvässä päätöksenteossa ja tarjottavan tuen räätälöiminen nuoren tarpeiden mukaan tukevat omaa selviytymistä. Nuorten hyvinvoinnin kannalta olennaista on myös avun tarjoaminen nuoren perheelle ja vanhemmalle sijoituksen aikana.

Käytäntö- ja politiikkasuositukset

- Jokaiselta sijaishuollon asiakkaana olevalta nuorelta on tarpeen kysyä säännöllisesti, mikä häntä auttaisi. Nuoren tuen lähteet (asiat, henkilöt, tekemiset) sekä niiden vahvistamisen keinot on kirjattava nuoren asiakassuunnitelmaan sekä sijaishuoltopaikassa tehtävään hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Tuen toteutumista on seurattava säännöllisesti.
- Nuoren resilienssiä tukevat nuoreen itseensä, ihmissuhteisiin ja hänen elinympäristöönsä liittyvät tekijät. Nuoren kuntoutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa kaikki tasot on huomioitava. Lisäksi on kartoitettava säännöllisesti, miten kunkin tason tuki toteutuu nuoren elämässä.
- Nuoren suhteet ja mahdollisuus pitää yhteyttä läheisiin ovat erittäin tärkeitä nuoren selviytymistä tukevia tekijöitä. Nuoren läheisverkostoa ja toiveita yhteydenpitoon on kartoitettava säännöllisesti. Nuorelta on kysyttävä, keitä ovat hänen hyvinvointiaan tukevat ihmiset ja huomioitava suunnitelmia tehtäessä paitsi perheenjäsenet, myös muut nuorelle tärkeät henkilöt.
- Sijaishuollon aikana on kiinnitettävä huomiota nuorten perhesuhteisiin ja tarjottava kotiin jääville perheenjäsenille tukea. Nuoret kantavat huolta perheenjäsenten pärjäämisestä. Myös perheen jälleenyhdistämiseen tarvitaan koko perheen kuntoutusta.
- Luottamuksellisen ja turvallisen suhteen luominen työntekijään vaatii aikaa ja nuoren kokemusta siitä, että ammattilaisille voi ja haluaa kertoa omista asioistaan. Nuorelle on

Nuorten kokemukset mielenterveyden tuesta sijaishuollon aikana

Löfblom, Katariina; Kaittila, Anniina; Leinonen, Leena; Alin, Minna; Vornanen, Riitta; Karukivi, Max; Anis, Merja

Tiivistelmä perustuu Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa -kirjan (toim. Markku Jahnukainen & Timo Harrikari) tekeillä olevaan uuteen painokseen (2023) pyydettyyn suomenkieliseen artikkelikäsikirjoitukseen

Tutkimuksessa tarkastellaan palvelujärjestelmän toimivuutta nuorten mielenterveyspalveluiden tuottajana ja mielenterveyden tukijana. Aineistona ovat lastensuojelun sijaishuollon asiakkaina ja mielenterveydellisen tuen tarpeessa olleiden nuorten aikuisten yksilöhaastattelut. Haastattelut ovat narratiivisia ja niitä on yhteensä 19. Aineistoa on analysoitu tarkastelemalla palveluiden kokemista palvelusektoreittain ja kokemuksen laatua koskevaa kerrontaa aineistolähtöisesti teemoittaen kiinnittämällä huomiota suhteen laatua ilmaiseviin lausumiin.

Nuorten asiakaskokemukset mielenterveyspalveluista tuovat esille järjestelmän toimivuutta ja vaikutusta. Nuorten kokemukset avaavat palvelusuhteita heidän näkökulmastaan ja suhteessa heidän tarpeisiinsa ja toiveisiinsa. Tärkeä ja kriittinen kysymys järjestelmän kehittämisen näkökulmasta on, miten onnistutaan palvelemaan asiakkaita luomalla mahdollisuuksia terapeuttisten ja mielenterveyttä tukevien suhteiden muodostumiselle. Nuoret korostavat suhteen laatua kokemusta määrittävänä asiana. Hyvää suhdetta kuvattiin pitkäaikaiseksi, luotettavaksi ja nuoren näkökulmaa esille tuovaksi. Tämä sisälsi asioiden ajattelemisen nuoren asemasta käsin, hänelle asioiden selittämisen ja nuoren asioista huolehtimisen. Epäluotettava suhde taas ymmärrettiin lyhytaikaiseksi, etäiseksi ja välinpitämättömäksi. Tarkastelimme nuorten kokemuksia kolmen eri palvelusektorin toimijoista. Nämä sektorit ovat 1) terveydenhuolto sisältäen erityissairaanhoidon ja psykiatriset palvelut ja erilaiset terapiat, 2) sosiaalipalvelut ja 3) sivistyspalvelut.

Tutkimuksen tulosten perusteella eri sektoreilla ja erilaisissa tehtävissä toimivilla on erilaisia mahdollisuuksia muodostaa kestäviä ja pitkäaikaisia asiakassuhteita. Kullakin sektorilla on oma tehtäväkenttensä ja asiakassuhteiden kesto määräytyy pitkälti tämän tehtävän raamittamana. Apua etsiessään nuoret kuitenkin toivovat, että asiakassuhteet olisivat pysyviä ja pitkäkestoisia ja että henkilö, joka heidän asioitaan hoitaa, pysyisi samana. Nuoret haluavat, että heidän näkemyksiään kuunnellaan, heihin suhtaudutaan myönteisesti, heidän toiveitaan otetaan huomioon ja heille annetaan tietoa. Sijoitetut nuoret kärsivät erityisesti siitä, että työntekijät vaihtuvat ja tukisuhteet ammattilaisiin ovat lyhyitä. Asioiden moneen kertaan selittäminen turhauttaa nuorta ja synnyttää tunnetta siitä, että aina aloitetaan alusta ja asiat eivät etene.

Vaihtuvuus ja suhteiden katkoksellisuus vaikeuttavat luottamuksen muodostumista työntekijän ja nuoren välille. Nuorilla on usein myös kokemuksia, joista ei ole helppo puhua. Aina sopivaa henkilöä keskustelukumppaniksi ei tule nuoren kohdalle. Palvelujärjestelmässä nuoret saavat eritasoisesti apua ja osa kieltäytyy avusta. Osa nuorista onnistuu saamaan palveluita, eivätkä he ole joutuneet kohtuuttomasti odottamaan hoitoa, kun taas toiset jäävät kokonaan ilman ja heidän ongelmiaan ei huomata tai heidän toimintansa tulee ymmärretyksi väärin. Nuoren käytössä olevat resurssit vaikuttavat siihen, millaisia palveluita hän saa. Aktiiviset vanhemmat osaavat vaatia lapselleen apua paremmin kuin nuori itse, joka yleensä ei tunne palvelujärjestelmää ja oikeuksiaan tai tunnista ongelmia. Tarjottu apu ei myöskään aina vastaa nuoren avun tarpeeseen.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että nuoreen tutustuminen ja hänen kanssaan keskusteleminen useampaan kertaan auttaa pääsemään selville siitä, millaisia ongelmia nuorella on ja miten hän kokee kohtaamisen auttavien tahojen kanssa. Usein palveluissa odotetaan nuorelta aikuismaista toimintaa ja kykyä ilmaista itseään ja tarpeitaan selkeästi. Nuoret kuitenkin ovat stressaavissa elämäntilanteissa kuormittuneita ja poissa tolaltaan. Heillä on vaikeita kokemuksia, ja heillä saattaa olla erilaisia osittain vääriä käsityksiä siitä, mitä heille tulee tapahtumaan. Nämä asiat yhdessä hankaloittavat nuoren tilannetta asiantuntijoiden, auttajien ja nuorten kohtaamisissa ja ovat yhteydessä siihen, miten nuori uskaltaa puhua omasta puolestaan. Työssä tulisi paremmin miettiä asioita nuoren näkökulmasta; mitä erilaiset asiat ja siirtymät tai vaihdokset hänelle merkitsevät ja millaisten kokemusten pohjalta hän tulee uusiin kohtaamisiin. Asiantuntijoiden ja auttajien asenne nuoreen ja omaan työhön on tärkeää. Nuoret odottavat, että heitä kohdellaan, kuten ketä tahansa apua tarvitsevaa nuorta ja että toimijoiden pyrkimyksenä olisi auttaminen ja ymmärtäminen. Nuoren tilanne tulee tuntea riittävän hyvin, jotta ei tehdä hätiköityjä päätöksiä ja nuoren sijoittamista sellaisiin ympäristöihin, jotka he kokevat pelottaviksi, vahingollisiksi, rankaiseviksi ja itselleen vieraiksi.

Käytäntö- ja politiikkasuositukset

- Järjestelmän tulisi mahdollistaa pitkäaikaisten suhteiden muodostaminen nuoren ja ammattilaisen välille. Sijoitetuilla nuorilla kannattelevien suhteiden jatkuvuus on erityisen tärkeää.
- Palvelujärjestelmän pitää joustaa ja luoda mahdollisuuksia asiakassuhteiden kehittymiselle nuoren tarpeiden mukaan.
- Lisäksi tulisi pitää huolta ennalta ehkäisevästä mielenterveystyöstä ja perheiden tukemisesta kasvatustehtävässä.

Kohti kuntouttavaa arkea – Nuorten ja ammattilaisten näkemyksiä sijoitettujen nuorten mielenterveydellisen tuen järjestämisestä

Kaittila, Anniina; Alin, Minna; Leinonen, Leena; Kraav, Siiri-Liisi; Vornanen, Riitta; Karukivi, Max; Anis, Merja

Julkaistu suomeksi teoksessa: Yliruka, L. ym. (toim.) (2022) Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Merkittävä osa sijoitetuista nuorista kärsii erilaisista psyykkisistä oireista ja osa heistä on myös psykiatrisen hoidon tarpeessa. Aiempien tutkimusten perusteella palvelujärjestelmän mahdollisuudet vastata sekä vaativan lastensuojelun että nuorisopsykiatrisen hoidon tarpeessa olevien nuorten erityistarpeisiin ovat varsin heikot. Tässä artikkelissa tarkastelemme lastensuojelun sijaishuollon asiakkaana olleiden ja mielenterveydellistä tukea tarvitsevien nuorten sekä nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten hahmottelemia ratkaisuja nuorten mielenterveystuen järjestämisestä kuntouttavan arjen tulkintakehyksessä. Nostamme esiin haastateltavien näkemyksiä palvelujärjestelmän toimivista käytänteistä, mutta myös eritasoisista kehittämiskohteista. Aineisto koostuu yhdeksäntoista lastensuojelun nuoren aikuisen yksilöhaastattelusta sekä viidestä ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden fokusryhmähaastattelusta, joihin osallistui yhteensä 26 henkilöä. Ammatillaiset olivat sosiaali-, terveys- ja sivistysaloilta.

Tutkimuksemme keskeinen havainto on, että sijaishuollon asiakkaana olevien nuorten mielenterveyden tuki edellyttää niin toimintaperiaatteiden, työkäytäntöjen kuin rakenteellistenkin tekijöiden huomioimista. Nuoret aikuiset, ammattilaiset ja kokemusasiantuntijat korostivat nuorten osallisuuden merkitystä sekä nuoren oman kuntoutuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa, että rakenteellisella tasolla palveluja suunniteltaessa. Nuoren on tärkeä saada vaikuttaa siihen, millaista tukea hänelle tarjotaan sekä miten ja kenen kanssa työskennellään. Haastateltavien kertoman mukaan mielenterveystuen tarpeesta kysyminen ja avun tarjoaminen sijaishuollon asiakkaana oleville nuorille on tällä hetkellä sattumanvaraista. On tärkeää, että nuorten mielenterveystuen tarpeet kartoitetaan systemaattisesti ja jokaiselta nuorelta säännöllisesti. Työkäytäntöjen osalta olennaista on, että ammattilaiset mahdollistavat nuorelle turvallisen, strukturoidun arjen mahdollisimman kodinomaisessa ympäristössä. Nuoren kuntoutuksen sisällöissä tulisi huomioida perheen kanssa työskentely sekä nuoren elämäntilanteen ja vaikeuksien käsittely nuoren tilanteeseen sopivilla työmenetelmillä. Rakenteellisella tasolla nuoren laadukkaan kuntoutuksen edellytyksenä on, että nuoren tarvitsemat palvelut on koordinoitu huolellisesti ja ammattilaisten välinen yhteistyö on toimivaa.

Käytäntö- ja politiikkasuositukset

- Sijaishuollon asiakkaana olevalta nuorelta on kysyttävä, miten hänen hyvinvointiaan voitaisiin tukea. Nuoren on tärkeä saada vaikuttaa siihen, millaista tukea hänelle tarjotaan sekä miten ja kenen kanssa työskennellään.
- Mielenterveyden tukea on tarjottava ja mahdollisia tuen toteutustapoja esiteltävä jokaiselle nuorelle ja säännöllisesti.
- Suuri osa mielenterveyden tuesta tapahtuu nuoren arjessa. Nuoren arjen on oltava mahdollisimman turvallista sekä strukturoitua ja ympäristön kodinomainen.
- Ammattilaisten välisen yhteistyön tekemiseen ja kehittämiseen on varattava aikaa.
- Ammattilaisten on tärkeä tunnistaa asiakkaan keskeiset tavoitteet ja miten työskennellään yhdessä niitä kohti.
- Verkostoissa tehtävä työ tulee olla koordinoitua ja jokaisen osaamista hyödyntävää. Yhdessä on sovittava työnjaosta: mihin keskitytään ja mitä palveluita tarvitaan ensisijaisesti.

Muut käytäntö- ja politiikkasuositukset alustavien tutkimustulosten perusteella

Aineistoina ovat olleet yhdeksäntoista nuoren aikuisen haastattelut sekä viisi ammattilaisten fokusryhmähaastattelua, joihin osallistui yhteensä 26 sosiaali-, terveys- ja sivistysalan ammattilaista sekä kokemusasiantuntijoita. Artikkelit ovat kirjoitusvaiheessa 23.1.2023.

Sijoitettujen nuorten palvelupolkuja käsittelevä artikkelikäsikirjoitus

- Nuorten matalan kynnyksen tukipalveluiden on tärkeää toimia ajantasaisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
- Ammattilaisten yleisen työotteen monialaisissa palveluissa tulisi olla a) nuoresta kiinnipitävä ja b) yleisesti monialaisen yhteistyön mahdollistava.
- Tukipalvelujen tulisi jalkautua aktiivisesti nuorten arkeen ja arkisiin toimintaympäristöihin.
- Nuorta on tärkeää informoida ennakoivasti hänen palvelupolulle suunitelluista siirtymistä ja muista muutoksista.
- Kokemusasiantuntijuutta tukisi hyödyntää nuorten tukityössä nykyistä enemmän.

Nuoria koskevaa päätöksentekoa käsittelevä artikkelikäsikirjoitus

- Uskalla ottaa asiat puheeksi nuoren kanssa jo ennakolta.
- Nuoren on helpompi tietää, mitä häneltä toivotaan, kun se esitetään hänelle ymmärrettävällä kielellä.
- Ole läsnä ja kiinnostunut kuuntelemaan, mitä sanottavaa nuorella on.
- Voit kertoa, että haluat kuulla nuoren mielipiteen ja pohtia yhdessä, miten se voitaisiin huomioida.
- Perustele päätökset ja kerro, mihin asioihin nuori pystyy vaikuttamaan ja mitkä ovat aikuisten päätettävissä olevia asioita ja miksi.
- Muista, että passiivisuus palaverissa saattaa olla nuorelta tietoinen valinta tai tarkoittaa, ettei nuori saa ääntään esille muiden toimijoiden keskeltä.
- Valmistaudu nuoren kanssa tapaamisiin ja suunnitelkaa etukäteen, mitä nuori haluaisi tuoda esille; kootkaa yhteinen muistilista; voit pyytää etukäteen nuoren ajatuksia, autat tuomaan esille tai luet nuoren esille nostamat kohdat.
- Ole johdonmukainen, nuoren ei-toivottu käytös ei ole peruste toimia toisin (vahvistaa nuoren kokemusta, että negatiivinen toiminta tuo hänelle valtaa ja mahdollisuutta muuttaa aikuisten tekemiä päätöksiä). Ammattilaisen pitää kuunnella, mitä nuori haluaa sanoa ja miten voisi yhdessä löytää linjan, jonka avulla nuori kokee tulleen kuulluksi.

Moniammatillisuutta koskeva artikkelikäsikirjoitus

- Luokaa näkemys, millaista moniammatillista työtä haluatte verkostoissanne tai tiimissänne toteuttaa (rinnakkaista, ammattilaisten välistä vai intensiivistä).
- Sopikaa, kuka koordinoi tapaamista ja huolehtii, että tarvittavat osallistujat ovat paikalla.
- Huolehtikaa yhteystiedoista, jotta saadaan tarvittaviin henkilöihin yhteys.
- Tutustukaa toisiinne esimerkiksi yhteisten koulutusten ja kehittämispäivien yhteydessä.
- Kysy, jos et tunne toisen käyttämiä termejä ja kieltä.
- Toisen kunnioitus ja arvostus ovat tärkeitä; älä loukkaannu, jos toinen tuo esille omaan ydinsaamiseen liittyvää pohdintaa, vaan tue ja lisää tietoisuutta asiasta.
- Verkostotapaamisiin tarvitaan yhteisen suunnitelman laatimista ja asiakasosallisuutta: Mitkä ovat asiakkaan (lapsen, nuoren sekä perheen) ja eri ammattilaisten tavoitteet? Miten näissä on edetty? Mitä jokainen voi tehdä, jotta tavoite saavutetaan?
- Verkostotapaamisissa tulisi päästä eroon vain kuulumisten kertomisesta ja käyttää vaihtoehtoisia keinoja, niin että jokainen tietäisi kuulumiset jo ennen tapaamisen tuleamista.
- Tehosta palaveria, älä järjestä tapaamista tai osallistu siihen vain tavan vuoksi.

KIRJALLISUUSKATSAUKSET

Integratiivisen sijaishuollon palvelujärjestelmän kehittämisen esteet ja edistävät tekijät. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus.

Timonen-Kallio, Eeva; Kaittila, Anniina; Kraav, Siiri-Liisi; Leinonen, Leena; Alin, Minna; Karukivi, Max; Anis, Merja

Tiivistelmä perustuu englanninkieliseen artikkelikäsikirjoitukseen Integrated foster care between child protection and mental care: A systematic review of qualitative studies. (arvioitavana 23.1.2023)

Kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan toimivaa yhteistyötä ja integratiivisia hoitokäytäntöjä lastensuojelun sijaishuollon ja psykiatrian yhdyspinnoilla. Tutkimuskysymyksenä oli "mitkä tekijät estävät ja edistävät lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteistyötä ja integratiivista hoitoa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten sijaishuollossa, joilla on yhteisiasiakkuus lastensuojelussa ja nuorisopsykiatriassa". Katsaus perustuu seitsemään tutkimusartikkeliin.

Yhteistyötä edistävinä tekijöinä tutkimuksissa löydettiin säännölliset yhteistyökokoukset ilman asiakastapausten käsittelyä, jolloin on mahdollista rakentaa jaettua tilannekuvaa sekä sopia kunkin ammattiryhmän rooleista ja vastuista. Sosiaalityöntekijän rooli korostui yhteistyön koordinaattorina ja välittäjänä sosiaalityön, sijaishuollon laitostyön ja nuorisopsykiatrian sektoreiden palvelujärjestelmien välillä. Yhteinen tietojärjestelmä tuli esille yhteistyötä edistävänä tekijänä. Yhteinen tietojärjestelmä tukee ajantasaista asiakastiedon tiedonjakoa ja dokumentaatiota ja on keskeinen tekijä kohti integratiivista palvelua ja yhteisiasiakkuuden palvelupolkuja.

Keskeisenä yhteistyön haasteena tuli esille, ettei toisen ammattiryhmän työkenttää ja siihen liittyviä toimintatapoja tunneta riittävästi, mistä osittain seuraa epärealistisia odotuksia toisen kyvystä auttaa. Myös tiedonkulussa ammattilaisten välillä on haasteita; kummallekin ammattiryhmälle on muodostunut oma kielensä ja käsitteistönsä eikä yhteiseen tiedonjakamiseen ole selkeitä toimintatapoja. Katsauksen mukaan yhteistyön käytännöissä erityisesti sijaishuollon laitostyöntekijöiden on haasteellista jäsentää omaa työtään ja tuoda esille omaa asiantuntemustaan terveydenhuollon ja psykiatrian henkilöstölle. Hoitoneuvotteluissa työntekijät hyväksyvät ja ottavat vastaan psykiatrian hoitosuositukset ja päätökset, mutta toisaalta tuntevat ammatillista sivuuttamista ja syrjäytymistä päätöksenteosta. Ammatillinen kohtaaminen ei ole aina tasa-arvoista ja erot ammatillisessa statuksessa vaikuttavat yhteistyön sujumiseen.

Yhteisymmärryksen vahvistamiseksi esitetään nuorisopsykiatrisen työn siirtämistä nuoren arkiympäristöön ja lastensuojelulaitosten tekemistä tutummiksi ympäristöiksi nuorisopsykiatrian ammattilaisille. Psykiatrinen osaaminen lastensuojelulaitoksissa sekä niissä työskentelevien ammattilaisten ammatillisuuden ja osaamisen tukeminen edistävät toimivaa yhteistyötä.

Moniammatillisen koulutuksen hyödyistä on tutkimusnäyttöä. Tutkimusartikkeleissa painotetaan yhteistä monialaista koulutusta lähtökohtana kohti lastensuojelun sijaishuollon ja psykiatrian yhteisen työn tavoitteita, luomaan tehokkaita integratiivisia yhteistyön käytäntöjä ja yhteisiä työmenetelmiä sekä edistämään tasa-arvoista ammatillista kohtaamista. Edellä kuvatus kaltaista erityistason lastensuojelun monialaisen yhteistyön ideaalia kuvaa transprofessionaalisen yhteistyön käsite, joka tarkoittaa intensiivistä, myös ammattirajat ylittävää yhteistyötä, ei ainoastaan vaatimusta työskennellä yhdessä muiden ammattialojen kanssa.

Pyrkimykset systemaattiseen yhteistyöhön ja uusien toimintamallien implementointi ovat jatkuvaa kehittämistyötä. Uuden toimintamallin käyttöönotto on henkilöstöä kuormittavaa silloin, kun luotetaan liikaa saatavilla olevaan osaamiseen ja käytettävissä olevaan aikaresurssiin. Katsauksen mukaan resurssipulassa toimintamallin implementointi jää puolittaiseksi ja käyttöönotto on lopulta kiinni yksittäisen työntekijän asenteesta.

Monissa Euroopan maissa on samantyyppisiä haasteita jaetun asiantuntemuksen edistämiseksi ja integroidun hoidon tarjoamiseksi, mutta tutkimustietoa hyvistä yhteistyön käytännöistä organisaatioiden välillä tai moniammatillisesta yhteistyöstä löytyi kuitenkin vähän. Jotta hyviä integratiivisen sijaishuollon käytäntöjä voidaan kehittää tutkimusperustaisesti, tarvitaan lisää tutkimusta moniammatillisen yhteistyön odotuksista ja tarpeista, yhteistyötä edistävästä ja estävästä tekijöistä sekä erityisesti yhteisistä työmenetelmistä ja niiden implementoinnista käytäntöön.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella voi todeta, että lastensuojeluyksiköissä tehtävä monitoimijainen hoito-, kasvatus- ja kuntoutustyö on kansanvälisestikin näkymätöntä ja jäsentymätöntä, eikä myöskään selkeitä yhteistyön malleja ole saatavilla sovellettavaksi. Tulokset viittaavat siihen, että tarvitaan lisää monitieteellistä tutkimusta, jotta voidaan kehittää integratiivista sijaishuollon palvelujärjestelmää ja pystytään tehokkaammin ottamaan käyttöön rajalliset resurssit sekä hyödyntämään eri ammattiryhmien osaaminen, taidot ja tiedot.

Integratiivisen sijaishuollon ja ammattilaisten yhteistyön edistämiseksi hyvinvointialueille on rakennettava moniammatillinen tiimirakenne sekä yhteinen tietojärjestelmä tehostamaan ja virtaviivaistamaan tiedonkulkua sektoreiden välillä. Terveystieteiden ja sosiaalihuollon välisen rajan poistuminen hyvinvointialueilla luo mahdollisuuksia kehittää yli organisaatioiden ja ammattirajojen tapahtuvaa yhteistyötä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian välillä, jotta nuorten sote-palveluista saama tuki ja hoito vastaisivat heidän tuen ja hoidon tarpeitaan.

Käytäntö- ja politiikkasuositukset

- yhteinen erityistason täydennyskoulutus sijaishuollon ja psykiatrian työntekijöille
- sosiaalityöntekijälle sijaishuollon vastuuhenkilön ja yhteistyön koordinaattorin toimenkuva
- hyvinvointialueille säännölliset sijaishuollon ja psykiatrian yhteistyökokoukset
- sijaishuollossa tehtävän hoito-, kasvatus- ja kuntoutustyön tutkimusta tulee lisätä vahvistamaan työntekijöiden ammatillisuutta
- yhteinen tietojärjestelmä tiedonjakoa ja dokumentaatiota varten
- psykiatrian “kotikäynnit”, jalkautuminen lastensuojeluyksiköihin

Voiko sijoitusmuodoilla ja sijoituspaikassa toteutetuilla interventioilla tukea sijoitettujen nuorten mielenterveyttä?

Kraav, Siiri-Liisi; Kekkonen, Virve; Vornanen, Riitta; Anis, Merja; Voutilainen, Ari; Karukivi, Max; Kaittila, Anniina; Leinonen, Leena; Alin, Minna; Tolmunen, Tommi

Tiivistelmä perustuu meta-analyysiin ja siitä tehtyyn tutkimuskatsausartikkeliin, joka on julkaistu Suomen Lääkärilehdessä (2022): Kuinka sijoitettujen nuorten mielenterveyttä voi tukea?

Kokosimme kirjallisuuskatsaukseen meta-analyysi-tasoista tietoa sijaishuoltopaikoissa toteutettavista psykososiaalisista interventioista ja sijaishuoltopaikan valinnan vaikutuksesta nuorten mielenterveyteen, joista voisi olla hyötyä nuorten hoidosta ja kuntoutuksesta vastaaville. Aiheesta löytyi kahdeksan meta-analyysiä:

Treatment foster care (TFC): TFC-ohjelmista löytyi kolme meta-analyysiä. TFC on sijaisperheessä toteutettava, henkilökohtaisesti räätälöity hoito-ohjelma, jonka tavoitteena on tukea nuoria, joilla on riski joutua sijaishuoltopaikkojen vaihtokierteeseen ja tiukemmin rajoitettuihin sijoituspaikkoihin.

TFC:ssä yhdistetään Albert Banduran oppimisteoriaa koersioteoriaan ja tavoitteena on nuorten resilienssin lisääminen. Meta-analyysien mukaan TFC oli muita menetelmiä tehokkaampaa, kun verrattiin nuorten tiukasti rajoitetuissa olosuhteissa olemisen kestoa ja rikosten, rikosilmoitusten ja rikollisten kavereiden määrää. Sillä oli myös myönteinen vaikutus psyykkiseen terveyteen ja käytöshäiriöiden vähenemiseen.

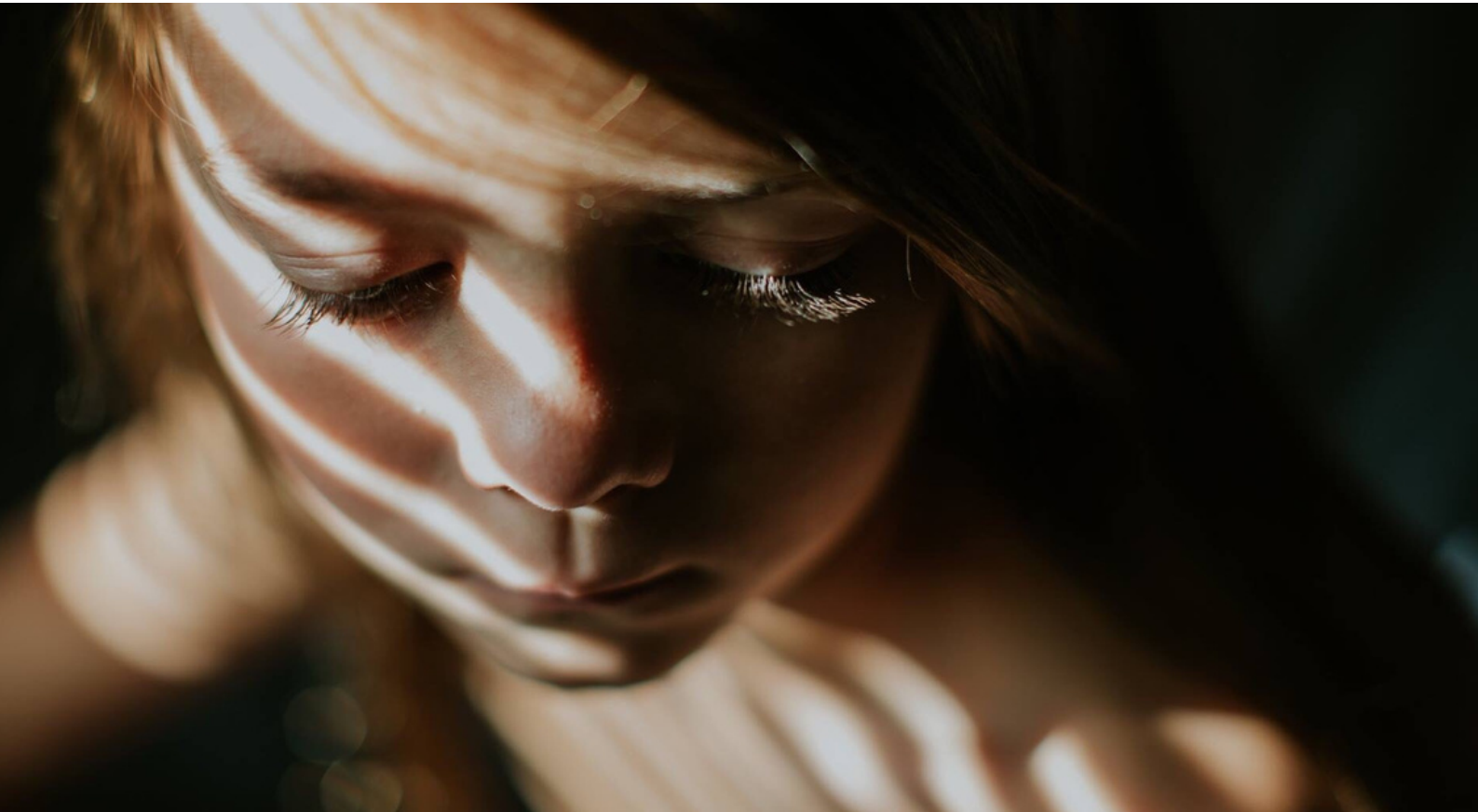
Sijaisvanhemmille suunnatut kognitiiviset- ja käyttäytymisterapeuttiset ohjelmat:

Sijaisvanhemmille suunnattujen ohjelmien tavoitteena on, että sijaisvanhemmilla olisi riittävästi tietoa ja taitoja toteuttaa sijaisvanhemmuuttaan. Meta-analyysissa todettiin, että vaikka yksittäisissä tutkimusraporteissa löytyi merkittäviä myönteisiä muutoksia lasten psyykkisessä voinnissa, käyttäytymisessä tai ihmissuhdetaitoissa, meta-analyysitasolla näyttö ohjelman tehosta jäi vähäiseksi.

Tukihenkilötoiminta sijaishuollossa: Meta-analyysissä havaittiin tukihenkilötoiminnan vaikutus eksternalisoivissa (käytös- ja päihdeongelmat) ja internalisoivissa (masennus ja ahdistus) ongelmissa, sosiaalisten taitojen kehittämisessä, koulunkäynnissä ja palveluiden käytössä. Toiminnan vaikutus oli yli kaksinkertainen, jos nuorten tukihenkilöinä käytettiin heidän kanssaan lähes saman ikäisiä nuoria verrattuna selvästi eri-ikäisiin tukihenkilöihin.

Sijoituspaikkojen vaikutusta mielenterveyteen tutkittiin kolmessa meta-analyysissä: (1) Perhesijoituksessa olevilla nuorilla oli vähemmän internalisoivia ja eksternalisoivia oireita, ja he kokivat sijaishuollon myönteisemmin kuin nuoret laitossijoituksessa. (2) Sukulaisperheisiin sijoitetuilla lapsilla oli vähemmän sijoituspaikan vaihtoja kuin muunlaisessa sijaishuollossa olevilla lapsilla. Muussa kuin sukulaissijoituksessa olevilla lapsilla oli suurempi riski sairastua mielenterveyden häiriöön ja he käyttivät enemmän mielenterveyspalveluita. Sukulaissijoituksessa olevilla lapsilla oli vähemmän käytösongelmia ja parempi kyky joustavaan käyttäytymiseen. (3) Meta-analyysissä, jossa verrattiin laitossijoitusta perhesijoitukseen, todettiin, että laitokseen sijoitetuilla nuorilla tulokset olivat keskimäärin huonompia internalisoivien ja eksternalisoivien oireiden, sosiaalisten ja kognitiivisten taitojen sekä rikollisuuden määrän suhteen. Kun laitossijoituksessa käytettiin näyttöön perustuvia hoitomenetelmiä, niin eroa ei kuitenkaan havaittu.

Johtopäätökset: Sijaishuollossa olevilla nuorilla on muuta väestöä enemmän mielenterveyden ongelmia. Osa sijoitetuista nuorista saa asianmukaista hoitoa, mutta riittämättömien resurssien ja puutteellisen sosiaali- ja terveydenhuollon välisen yhteistyön vuoksi hoidossa on puutteita. Yksi ratkaisuvaihtoehto on kehittää sijaishuoltapaikoissa toteutettavien psykososiaalisten hoitomenetelmien määrää ja laatua, ja mahdollisuuksien mukaan miettiä myös sijoitusmuodon vaikutusta nuorten mielenterveyden häiriöiden hoidossa. Tarpeellista on myös tutkia sijoitetuille nuorille tarkoitettujen psykososiaalisten menetelmien toimivuutta ja vaikuttavuutta Suomessa sekä kehittää valtakunnallisia sijoitettujen nuorten hoitoa koskevia suosituksia.

REKISTERI- JA ASIAKIRJATUTKIMUS

Yhteisiasiakkuuksia koskeva määrällinen tutkimus on tähän saakka kohdistunut pääasiassa sijaishuollon asiakkaisiin. Tämä on tuottanut arvokasta tietoa esimerkiksi siitä, kuinka mielenterveyden häiriöt ovat sijaishuollon asiakkaina olevilla nuorilla merkittävästi normaaliväestöä yleisempiä ja häiriöt painottuvat suhteessa enemmän ns. eksternalisoiviin häiriöihin, kuten käytös- ja päihdehäiriöihin. Keskeinen käytännön syy sijaishuollon asiakkuuksiin keskittyvälle tutkimukselle on, että heistä on valtakunnallinen yhteisrekisteri (Lastensuojelurekisteri). Lastensuojelun muista asiakkuuksista ei tällaista ole, vaan tiedot ovat ainoastaan kuntakohtaisissa lastensuojelun rekistereissä. Vain sijaishuollon asiakkaisiin kohdistuva tutkimus jättää kuitenkin huomiotta merkittävän osan yhteisasiakkaista. LANUPS-tutkimusta koskevan kolmen maakunnan alueella kuntia on yli 60, joten lastensuojelun yhteisiasiakkuuksien kattava selvittäminen ei tässäkään hankkeessa ollut mahdollista. Aineistopyyntö kohdistettiin kolmen maakunnan keskuskaupungin lastensuojeluun: Turun, Kuopion ja Porin. Väestöpohjaltaan kaupungit kattavat kuitenkin 42,2 % (399 000/946 000) maakuntien väestöstä, joten mahdollisuudet selvittää tutkimuskysymyksiämme kookkaassa aineistossa ovat erinomaiset.

Tutkimusaineistoa koskeva lupapyyntö lähetettiin Findataan 3.2.2021 ja on arvioitu, että aineisto luovutetaan käyttöömme aikaisintaan 2/2023. Tämä Findatan vaikeasta ruuhkautumisesta johtuva yli kahden vuoden aikajänne tietoluvan pyytämisestä aineiston luovuttamiseen muodosti ylitsepääsemättömän esteen rekisteritutkimuksen teolle kahden vuoden kestoisessa hankkeessa. Tutkimuskysymyksemme yhteisasiakkaiden mielenterveyden häiriöiden esiintyvyyttä ja heidän palveluiden käyttöönsä koskien ovat edelleen ajankohtaisia eikä tänä aikana aiheista ole kertynyt merkittävää uutta määrällistä tutkimustietoa. Aiommekin toteuttaa suunnittelemamme osatutkimukset hankkeen päättymisestä huolimatta.

Sosiaalityötä koskevia valtakunnallisia rekistereitä on toistaiseksi vähän ja olisi tärkeää kehittää näitä tulevaisuudessa tämänhetkistä kattavammiksi. Jo olemassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon rekisteritietoa voitaisiin kuitenkin hyödyntää tämänhetkistä enemmän sosiaalityön tutkimuksessa, mutta Findatan pitkät käsittelyajat ja merkittävästi aiemmasta kasvaneet aineiston poimintaan ja käyttöön liittyvät kustannukset uhkaavat saattaa tämän monien tutkijoiden ulottumattomiin. Findatan ruuhka on viimeisten tietojen perusteella jonkin verran helpottanut ja yksittäiset merkittävät rekisterinpitäjät ovat kehittämässä omia järjestelmiään aineistojen luovuttamiseksi ja niiden tietoturvalliseen käsittelyyn. Näiden muutosten pitkän aikavälin vaikutuksia ei kuitenkaan vielä tiedetä. Lastensuojelun sosiaalityön tutkimukseen liittyvien aineistojen tutkittavuus- ja saatavuusongelmia pitää ratkoa valtakunnallisena yhteistyönä.

ASiantuntijatapaaminen ja ENNAKOINTIFOORUMI

Lanups-hankkeen asiantuntijatapaaminen ja ennakointifoorumi järjestettiin mahdollistamaan tutkimustiedon ja palvelujärjestelmän kehittäjien sekä nuorten kanssa työtä tekevien ammattilaisten välinen dialogi. Foorumit järjestettiin syksyllä 2022.

Asiantuntijatapaaminen 29.9.2022

Kysymykset, jotka esitettiin asiantuntijoille (40 hlö) Länsi- ja Itä-Suomessa: 1. Miten lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian palveluja tulisi kehittää, jotta palvelujen saatavuus ja tarve kohtaisivat? 2. Miten työskentelyssä ja päätöksenteossa voisi ottaa paremmin huomioon nuorten kokemukset?

Tapaamisissa käytyjen keskustelujen pohjalta kootut suositukset:

Miten lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian palveluja tulisi kehittää, jotta palvelujen saatavuus ja tarve kohtaisivat?

Kehittämis ehdotukset:

- Sijaishuoltoon keskittyvät nuorisopsykiatrian työntekijät, jalkautuminen sijaishuoltoon.
- Psykiatrisen osaamisen lisääminen lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa.
- Alueiden monialaiset OT-keskukset, tutkimus- ja kehittämistyö, osaamisen kehittäminen.
- Nuorille tarkoitettut yhdistelmäyksiköt, joissa yhdistyy nuorisopsykiatria ja sijaishuolto.
- Koulunäkökulma ja kouluosaaminen mukaan yhteistyöhön (nk. sivistö-palvelut).
- Kokemusasiantuntijoiden ja kokemusvaikuttajien osaamisen hyödyntäminen.
- Nuorten kohtaamisosaamisen edistäminen ammattilaisten työssä ja palveluissa.
- Uusien käytäntöjen kehittäminen tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelulle ja vuoropuheluna.
- Johdon tuki työlle ja yhteistyölle on erittäin tärkeää!

Koulutusehdotukset:

- Yhteiset koulutukset eri alojen kesken peruskoulutuksessa ja erikoistumiskoulutuksessa sekä jatkuvan yhteisen oppimisen rakenteet.
- Ammattilaisten ja nuorten oman traumatietoisuuden lisääminen.
- Traumaosaamisen vahvistaminen sivistö-palveluissa.
- Traumatietoisuudessa ja traumaosaamisessa ihmisen keuhollisuuden huomioiminen.

Miten työskentelyssä ja päätöksenteossa voisi ottaa paremmin huomioon nuorten kokemukset?

- Aito nuorten omien kokemusten kuuleminen joka tilanteessa.
- Kaiken päätöksenteon perustelut nuorelle ikä- ja kehitystasoisesti.
- Perustelujen avoimuus, joka on työntekijälle myös juridisen selustan turvaamista.
- Sijaishuollosta hatkaamisen huolellinen analysointi: tilanteen taustalla olevat tekijät, ymmärrys lapsen taustalle ja tarpeelle tulla hyväksytyksi.
- Nuorten kokemusasiantuntijoiden ja kokemusvaikuttajien ottaminen mukaan yhteiskehittämään palveluja ja vertaistueksi nuorille.

Ennakointifoorumi 28.11.2022

Kysymys, joka esitettiin asiantuntijoille (35 hlö) Länsi- ja Itä-Suomessa:

Miten pääsemme kohti toimivaa yhteisiasiakkuutta ja palvelujärjestelmää?

Yhteistyötä tukevan toimintakulttuurin kehittäminen

- Sujuvat prosessit yhteistyölle, joustava toimintakulttuuri ja yhteistyötä tukeva johtaminen.
- Yhteistyön aloittaminen ja sitä tukevien käytäntöjen yhteinen suunnittelu toimijatahojen kesken.
- Yhteiset koulutukset ja kehittämispäivät sekä yhteinen kehittämisryhmä
- Tutkitun tiedon jalkauttaminen monin tavoin
- Systemisen työotteen levittäminen käytännön työhön ja palvelujärjestelmän kehittämistyöhön

Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen

- Ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutuksen kehittäminen; Monialaisen koulutuksen ja tutkimuksen edistäminen ja toteuttaminen sivistyskentässä.
- Moniammatillisuuden, konsultaatiotaidon ja kompleksisten ongelmien ymmärtämisen merkitys opetuksessa, jotta ruohonjuuritason käytännön työntekijöillä on siihen hyvät valmiudet
- Traumaosaamisen lisääminen jo opiskeluvaiheessa korkeakouluissa (yliopistot ja ammattikorkeakoulut)

Johtaminen ja päätöksenteko

- Johdon sitoutuminen
- Poliittikasuositukset

Asiakkaiden osallisuuden lisääminen

- Nuorten ääni kuuluviin
- Kokemusasiantuntijoiden ääni vielä nykyistä enemmän kuuluviin

Yhteistyön parantaminen

- Syvempi tutustuminen toistemme työhön
- OT-hankkeissa kehitetään hyviä käytäntöjä

POHDINTAA TUTKIMUSTULOSTEN HYÖDYNTÄMISESTÄ

Tutkimuksen ja käytännön työstä suoraan tulevan asiantuntemuksen näkökulmat yhdistyivät Lanups-hankkeen aikana hyvin. Osa tutkijoista toimi tutkimuksen aikana asiakas-, potilas- tai kehittämistyössä, ja hankkeessa pidettiin tiiviisti yhteyttä alueen toimijoihin. Osatutkimusten ja asiantuntijatapaamisten tuotoksissa korostuvat monet samat havainnot ja esitykset palveluiden kehittämiseksi. Nuorten kokemusten ja näkemysten parempi kuuleminen ja huomioiminen palveluja toteutettaessa ja kehitettäessä sekä ammattilaisten osaamisen ja yhteistyön suunnitelmallinen parantaminen tulevat esiin monella tavoin. Tulokset eivät yllätä, ja monet hankkeen aikana nousseet kehittämissuositukset ovatkin toteutettavissa työ- ja yhteistyökäytäntöjä suunnitelmallisesti muuttamalla. Osaamisen kehittäminen ja palvelujen riittävyyden turvaaminen edellyttävät kuitenkin myös resursointia koulutukseen, ammattitaitoiseen henkilöstöön ja monialaisen yhteistyön joustaviin rakenteisiin.

Kehittämisen ja resursoinnin ajankohtaisuutta korostaa myös [apulaisoikeuskanslerin lausunto \(12.1.2023\)](#), jossa hän toteaa, että lasten ja nuorten psykiatristen ja mielenterveyspalveluiden pitkäaikainen riittämättömyys on perusoikeusongelma, jonka ratkaisemattomuus aiheuttaa laajaa inhimillistä kärsimystä ja on ristiriidassa lapsille ja nuorille laissa turvattujen oikeuksien kanssa. Ongelmina ovat yhtäältä sosiaalihuollon (kuten lastensuojelun) ja terveydenhuollon toimialojen sekä toisaalta perus- ja erikoissairaanhoidon erillisyydet ja erilaiset näkemykset siitä, missä lasten ja nuorten hoidon tulisi toteutua. [Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa \(4.9.2020\)](#) ja [Lapsiasiavaltuutetun lausunnossa perustuslakivaliokunnalle \(15.9.2021\)](#) on tuotu esiin sama huoli.

Lanups-hankkeen tähänastiset tulokset antavat konkreettista tietoa palvelujen kehittämiseksi, ja tutkimus jatkuu edelleen uusien aineistoin. Saamme käyttöömmemme laajan rekisteriaineiston, ja jatkamme monipuolisen haastatteluaineistomme analysointia. Jotta tutkimuksella olisi oikeita vaikutuksia, kunnissa ja hyvinvointialueilla tulee määrätietoisesti vahvistaa tutkimustietoon perustuvia palveluja ja työkäytäntöjä, jotta lapset, nuoret ja perheet saisivat tarpeidensa mukaista sekä laadukasta ja vaikuttavaa tukea ja hoitoa. Sekä tutkimusta että asiakastyötä on järkevää kehittää monialaisesti yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyönä. Palvelurakenteiden uudistuessa tähän on erinomaiset mahdollisuudet.

Merja Anis (TY) & Riitta Vornanen (UEF)

Hankkeen tutkijat ja työntekijät, joiden artikkelien pohjalta nämä suositukset on luotu:

Alin, Minna; Anis, Merja; Kaittila, Anniina; Karukivi, Max; Kraav, Siiri-Liisi; Leinonen, Leena; Linnossuo, Outi; Löfblom, Katariina; Puttonen, Suvi; Timonen-Kallio, Eeva; Tolmunen, Tommi; Vornanen, Riitta

+tapahtumien osallistujat.

Kiitos kaikille!

LANUPS -hankkeen verkkosivut